

Received/ Makale Geliş 24.06.2023
Published / Yayınlanma 28.08.2023
Volume/ Cilt (Issue/ Sayı) 7 (33)
ss / pp 875-884

10.5281/zenodo.8290107
Araştırma Makalesi
ISSN: 2687-5640
editor@pejoss.com

Dr. Mehmet TATAR
<https://orcid.org/0000-0002-4193-194X>
İŞKUR, Isparta / TÜRKİYE

Türkiye’de Açık İşlerin Genel Görünümü ve Çalışma Hayatındaki Önemi¹

General Outlook of Open Jobs in Turkey and Its Importance in Working Life

ÖZET

Açık işler, işgücü piyasasının talep tarafı hakkında bilgi veren bir gösterge olup işgücü talebi konusunda oluşturulacak politikalar için bir veri kaynağıdır. Ekonomik istikrarsızlığın nedenlerinden biri olan işsizlik sorununun çözümünde açık işler aktif bir role sahiptir. Yapılan literatür incelemesinde Türkiye’de açık işlerin genel görünümünü ve önemini vurgulayan akademik çalışmaların kısıtlı olması bu çalışmayı gerekli kılmıştır. Bu çalışmanın temel amacı, işgücü piyasasında istihdam sağlayan açık işlerde meydana gelen değişimleri yıllar itibarıyla incelemek, yorumlamak ve akademik çalışmalara ve güncel araştırmalara katkıda bulunmaktır. İşgücü piyasasında istihdam sağlayan açık işleri artırmaya yönelik ne tür politikalar geliştirilmelidir? sorusuna cevap niteliği taşıyan bu çalışma ile işverenler açık iş ilanlarını oluşturma ve iş arayanlar ise istihdamlarına katkı sağlayan açık işler hakkında bilgi sahibi olacaklardır. Dolayısıyla, çalışma hayatının arz ve talep tarafını temsil eden iş arayanların ve işverenlerin farklı stratejiler geliştirerek iş ve işçi bulmalarına destek sağlanırken aynı zamanda açık işlerin nasıl artacağı konusunda katkı sunacaktır.

Anahtar Kelimeler: Türkiye, Açık İş, İŞKUR.

ABSTRACT

Vacancies are an indicator that provides information about the demand side of the labor market and is a source of data for policies to be formed on labor demand. Open jobs have an active role in solving the unemployment problem, which is one of the causes of economic instability. In the literature review, limited academic studies emphasizing the general appearance and importance of vacant jobs in Turkey necessitated this study. The main purpose of this study is to examine and interpret the changes in job vacancies that provide employment in the labor market over the years and to contribute to academic studies and current research. What kind of policies should be developed to increase job vacancies that provide employment in the labor market? With this study, which is an answer to the question, employers will have information about creating vacant job postings and job seekers will have information about vacant jobs that contribute to their employment. Therefore, it will help job seekers and employers, who represent the supply and demand side of working life, to find jobs and workers by developing different strategies while contributing to how vacant jobs will increase.

Keywords: Turkey, Vacancies, İŞKUR.

1. GİRİŞ

Ekonomi için büyüme potansiyelinin bir göstergesi olan açık işler, çalışma hayatında yer alan işverenleri ve iş arayanları ilgilendiren bir kavramdır. Bir ülkede, ekonomik ve sosyal refah düzeyinin sağlanması için açık işlerin detaylı olarak analiz edilmesi önem arz etmektedir. Ülke ekonomisi için hayati öneme sahip işgücü piyasasının temel göstergelerinden biri olan açık işler, yaşanan savaşların, ekonomik krizlerin, şokların ve iktisadi olayların beraberinde getirdikleri belirsizliklerden sürekli etkilenmiştir. Küreselleşmenin ve gelişen teknolojinin hız kazandığı son yıllarda işgücü piyasasında meydana gelen olumsuzluklar, üretim ve talep yetersizliğine yol açarken açık iş taleplerinin azalmasına da neden olmaktadır. Türkiye’de açık işlerin analiz edildiği bu çalışmanın temel amacı, işgücü piyasasında açık işlerde meydana gelen değişimleri yıllar itibarıyla incelemek, yorumlamak ve akademik çalışmalara ve güncel araştırmalara katkıda bulunmaktır. Türkiye’de işgücü piyasasının genel görünümü kapsamında işgücü, istihdam ve işsizlik konusunda çeşitli akademik çalışmalara sık rastlanırken açık işlerin genel görünümü ve önemi hakkında yapılan çalışmaların azlığı dikkat çekmektedir. Ekonomik istikrarsızlığın nedenlerinden biri olan işsizlik sorununun çözümünde açık işler büyük önem arz etmektedir. Bu nedenle işgücü piyasasında istihdam sağlayan açık işleri artırmaya yönelik politikalar oluşturulmalı, geliştirilmeli ve uygulanmalıdır.

¹ Bu makale Mehmet Tatar’ın İstihdam, İşsizlik ve Açık İşlerin Analizi: Beveridge Eğrisi isimli doktora tezinden üretilmiştir.

Türkiye’de açık işlerin genel görünümünün ele alındığı bu çalışmada açık işler, açık iş istatistikleri, açık iş oranı, açık işlerin işyeri türüne göre dağılımı ve açık işlerin sosyal durumu incelenmiştir. Sonrasında ise açık işlerin sektörel dağılımı, iş arama kanallarına göre dağılımı ve açık işlerin karşılanamamasının nedenleri detaylı olarak incelenmektedir. Türkiye’de açık işler konusundaki veriler İŞKUR tarafından üretilmesi nedeniyle çalışmada İŞKUR verileri kullanılmıştır. Sonuç kısmında sağlıklı bir işgücü piyasasının oluşmasına katkı sağlayan açık işleri artırmak için geliştirilen öneriler yer almaktadır. Bu çalışmanın, doğrudan veya dolaylı olarak çalışma hayatında yer alan tüm taraflar için faydalı olacağı düşünülmektedir.

2. AÇIK İŞLER

Açık iş, işgücü piyasasında boş, doldurulmamış, işveren tarafından aktif adımların atılarak doldurulmaya çalışıldığı ücretli bir iştir (İŞKUR, 2021: 31). Diğer bir tanımda açık iş, İŞKUR’un işverenlerden aldığı işgücü taleplerini veya İŞKUR’a işverenler tarafından intikal eden işçi istemi olarak ifade edilmektedir (İŞKUR, 2012: 9).

İşverenin işgücü talebinin açık iş olarak değerlendirilebilmesi için söz konusu talebin kamu istihdam kurumuna veya özel istihdam bürolarına bildirilmesi ya da gazete, dergi, internet, akraba-eş-dost gibi değişik iş arama kanallarının kullanılarak ilan verilmesi gerekir. İşverenler, işgücü taleplerini şahsen, yazılı olarak, e-mail veya telefon ile İŞKUR’a bildirebilmektedirler. Ayrıca, İŞKUR’da görev yapan iş ve meslek danışmanlarınca yapılan işyeri ziyareti faaliyetleriyle de açık iş talebi alınmaktadır. Kamu istihdam kurumu olan İŞKUR’un bir amacı da iş arayanlar ile açık iş pozisyonları arasında eşleşmeyi kolaylaştırmaktır. İŞKUR tarafından iş ve işçi bulmaya aracılık hizmetleri kapsamında, eşleştirme hizmetlerinin etkinleştirilmesi, doğru işe doğru kişinin yerleştirilmesi, kalıcı istihdamın sağlanması amacıyla açık iş talepleri alınmaktadır. Alınan açık iş talepleri kurum portalinde ve kurum web sayfasında ilan edilmektedir. Açık iş ilanlarında beyaz ve mavi yakalılar ile birlikte tüm kesimler için iş imkânı sunulmaktadır. Sistemli ve planlı bir şekilde işverenlerin ziyaret edilerek daha çok açık iş talebinin alınması, işe yerleştirmeyi olumlu yönde etkilerken istihdamın da önemli bir ayağını oluşturmaktadır. Bu nedenle, işsizlik oranını düşürmek ve istihdamı artırmak amacıyla İŞKUR’un bünyesinde çalışan işveren danışmanları tarafından işyerleri ve işverenler ziyaret edilerek açık iş talepleri alınmakta ve yeni açık iş ilanları oluşturulmaktadır.

Açık işler, ekonomi için büyüme potansiyelinin bir göstergesidir. Sağlıklı bir işgücü piyasasının oluşmasında açık işlerin artması ve doldurulması gibi işsizliği azaltacak politikaların geliştirilmesi istihdama katkı sağlayacaktır. Politikalar geliştirilirken işgücü piyasasına ilişkin arz ve talep verilerinin birlikte değerlendirilmesi önem arz etmektedir (İrdem, 2018: 107).

2.1. Açık İş İstatistikleri

Açık iş istatistikleri, işgücü piyasasının talep tarafı hakkında bilgi verirken planlanan politikalar için önemli bir veri kaynağını oluşturmaktadır (İŞKUR, 2020a: 35). Yani açık iş istatistikleri, politikacıların karar almalarına ve uyguladıkları politikaların etkilerini gözlemlemede yardımcı ve yol gösterici olmaktadır. Açık iş istatistikleri, politika yapıcıları, kamuoyu ve araştırmacılar için işgücü piyasasının talep tarafındaki değişme ve gelişmeler hakkında bilgi veren önemli bir öncü göstergedir (Öz, 2013: 9).

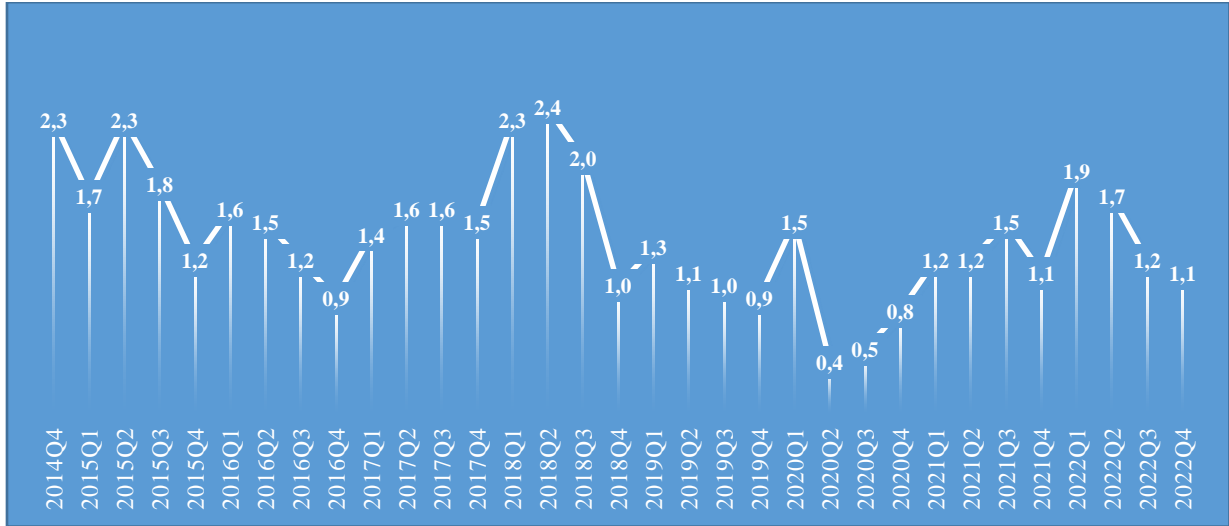
Türkiye’de açık iş istatistiklerinin derlenmesi görevini İŞKUR yerine getirmektedir. Açık iş sayısına ilişkin veriler, İŞKUR tarafından yılda dört defa çeyrek (üçer aylık) dönemler halinde derlenerek kurumun aylık bültenlerinde ve yıllık istatistiklerinde yayımlanmaktadır. Açık iş istatistikleri araştırması, işgücü piyasasında üretim, istihdam ve sektörün gidişatı hakkında bilgi vermektedir. Açık iş istatistikleri araştırması ile Türkiye’deki açık iş sayısı ve işveren tarafından talep edilen beceriler belirlenmektedir.

2.2. Açık İş Oranı

Açık işlerin, açık işler ile mevcut çalışanların toplamına bölünmesi sonucu bulunan oran açık iş oranı olarak ifade edilmektedir (İŞKUR, 2020a: 108). Açık iş oranı, aşağıdaki şekilde formülize edilmiştir.

$$\text{Açık iş oranı} = \frac{\text{Açık iş}}{(\text{Açık iş} + \text{Mevcut çalışan sayısı})} \times 100$$

Açık iş oranı, bir yandan işgücü arz ve talebi arasındaki dengesizliği belirlerken diğer yandan işgücü yetiştirme programlarının işgücü piyasası ihtiyaçlarına daha duyarlı olmasını sağlar. Grafik 2.1’de 2014Q4 - 2022Q4 zaman aralığındaki çeyrek dönemler itibariyle açık iş oranları yer almaktadır. Bu dönemde yaşanan siyasi çekişmeler, darbe girişimi, dış ticaret ilişkileri, para piyasalarındaki dalgalanmalar, enflasyon, mülteci sorunları ve ekonomide yaşanan istikrarsızlıklar, 2019 yılının 4. çeyreğinde başlayan 2020 ve 2021 yıllarında etkisini sürdüren Covid-19 salgını süreci işgücü piyasasını olumsuz etkilemiştir. Yaşanan iktisadi olayların olumsuz etkileri sonucu 2015Q4, 2016Q4, 2017Q4, 2018Q4, 2019Q4, 2020Q2, 2020Q3, 2020Q4 dönemlerinde meydana gelen üretim ve talep yetersizliği açık işleri azaltırken işsizliği de olumsuz yönde etkilemiştir. 2020 yılının ikinci çeyreğinde yüzde 0.4 olan açık iş oranı 2021 yılının üçüncü çeyreğinde 1.1 puan artarak yüzde 1.5 seviyesine çıkmıştır. 2020 yılında Covid-19 salgını, küresel bazda etkisini gösterirken devletin işgücü piyasasında aldığı sıkı tedbirler, açık iş taleplerini de olumsuz etkilemiştir. 2021 yılında Covid-19 hastalık riskinin devam etmesine rağmen işgücü piyasasında açık iş taleplerinde yaşanan küçük artışlar istihdamı desteklerken 2022Q1 ve 2022Q2 dönemlerinde artış devam etmiştir. Açık iş oranının yüksek düzeyde çıkması işgücü piyasasında işgücü ihtiyacının fazla olduğunu, açık iş oranının düşük düzeyde çıkması ise işgücü piyasasında işgücü ihtiyacının az olduğunu gösterir. Ekonomide yaşanan büyüme sürecinde açık iş oranında artış yaşanırken ekonomik büyümedeki yavaşlamayla birlikte söz konusu açık iş oranında da azalma görülmektedir (İŞKUR, 2020a: 108). Açık iş oranları ile işsizlik oranları arasında ters yönlü bir ilişkinin olması nedeniyle açık işlerde görülen artış, işsizliği azalması yönünde etkilemektedir.

Grafik 2.1. Çeyrek Dönemler İtibariyle Açık İş Oranları (%)

Kaynak: İŞKUR Açık İş İstatistikleri Araştırmaları (Grafik, yazar tarafından çizilmiştir.)

Not: 2021Q1 öncesinde 10 ve üzeri istihdamlı işletmeler araştırma kapsamında yer alırken 2021 yılının 1. çeyreğinden itibaren 1 ve üzeri istihdam sağlayan işletmeler araştırmanın kapsamına alınmıştır.

2.3. Açık İşlerin İşyeri Türüne Göre Dağılımı

İŞKUR, iş ve meslek danışmanlığı hizmetlerini daha aktif hale getirmek amacıyla 2012 yılında mesleki yeterlilik belgesine sahip 4 bin iş ve meslek danışmanını 81 il müdürlüğünde istihdam etmiştir. İş ve meslek danışmanlarının, çalışma ve iş kurumu il müdürlüklerinde göreve başlamalarıyla birlikte takip eden yıllarda açık iş sayılarında gözle görülür bir artış yaşanmıştır. Bu bağlamda, 2013 yılında bir önceki yıla kıyasla açık iş sayısı 489 bin 392 artarak 1 milyon 481 bin 196 seviyesine yükselmiştir.

Tablo 2.1’de 2013 yılından 2017 yılına kadar geçen süre zarfında alınan açık iş sayıları yaklaşık iki kat artmıştır. Açık işlerde bir önceki yıla göre en fazla artış 2017 yılında gerçekleştiği görülmektedir. 2017 yılındaki bu artışın nedeni aynı yılda istihdam seferberliği kapsamında verilen teşviklerin ve desteklerin işgücü piyasası üzerindeki olumlu yansımalarıdır. Aynı yılda toplam 2 milyon 691 bin 257 açık iş talebi alınmıştır. Dolayısıyla, 2017 yılı açık işlerin en fazla alındığı yıl olmuştur. 2019 yılında İŞKUR tarafından 16 bin 884’ü kamu sektöründe ve 2 milyon 135 bin 164’ü özel sektörde olmak üzere toplam 2 milyon 152 bin 48 açık iş talebi alınmıştır. 2019 yılı aralık ayının başında Çin’de zuhur eden ve kısa sürede dünyanın geneline yayılan Covid-19 küresel salgını hastalığının Türkiye’de

yayılmasını önlemek amacıyla alınan tedbirler, çalışma hayatını olumsuz yönde etkilemiş ve istihdamı tehdit ederek ekonomik daralmaya neden olmuştur. Covid-19 küresel salgın sürecinde ekonomide yaşanan daralma nedeniyle 2020 yılında 1 milyon 371 bin 842'si özel sektörde ve 34 bin 299'u kamuda olmak üzere toplam 1 milyon 406 bin 141 açık iş talebi alınabilmiştir (İŞKUR, 2020b: 51). Salgın riskinin devam ettiği 2021 yılında ise 1 milyon 903 bin 737'si özel sektörde ve 20 bin 214'ü kamu sektöründe olmak üzere toplam 1 milyon 923 bin 951 açık iş talebi alınmıştır. 2020 yılında bir önceki yıla göre toplam açık iş ve işe yerleştirme sayılarında azalma yaşanırken 2021 yılında ise yeniden bir artışın olduğu görülmektedir. Ancak, salgın sürecinin etkisini 2021 yılında da sürdürmesi nedeniyle açık iş sayıları 2019 yılındaki seviyeyi yakalayamamıştır. 2022 yılında işgücü piyasasında görülen iyimser havanın etkisiyle hem kamu sektöründe hem de özel sektörde açık talebinde sayısal olarak artış yaşanmıştır.

Tablo 2.1. Açık İşlerin İşyeri Türüne Göre Dağılımı

Açık İşler					
Yıllar	Toplam	Kamu	%	Özel	%
2013	1.481,196	66,267	4,47	1.414,929	95,53
2014	1.735,892	11,639	0,67	1.724,253	99,33
2015	2.043,256	12,653	0,62	2.030,603	99,38
2016	2.105,436	6,338	0,30	2.099,098	99,70
2017	2.691,257	8,273	0,31	2.682,984	99,69
2018	2.393,986	25,699	1,07	2.368,287	98,93
2019	2.152,048	16,884	0,78	2.135,164	99,22
2020	1.406,141	34,299	2,44	1.371,842	97,56
2021	1.923,951	20,214	1,05	1.903,737	98,95
2022	2.315,250	38,339	1,66	2.276,911	98,34

Kaynak: İŞKUR İstatistik yıllıklarından derlenmiştir.

2.4. Açık İşlerin Sosyal Durum İtibariyle İncelenmesi

Özel sektördeki işverenlerin, işyerlerinde 50 ve üzeri işçi çalıştırmaları halinde 4857 sayılı İş Kanunu'nun 30. Maddesi gereğince %3 engelli çalıştırma zorunluluğu bulunmaktadır. Elli ve daha fazla işçi çalıştıran kamu işyerlerinde ise %4 engelli ve %2 eski hükümlü veya askerlik görevini ifa ederken 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun 21. Maddesi kapsamında terör olaylarının sebep ve tesiri sonucu malul sayılmayacak şekilde yaralanan kişileri meslek, beden ve ruhi durumlarına uygun işlerde çalıştırma zorunluluğu bulunmaktadır. İşverenler, çalıştırmak zorunda oldukları kişileri İŞKUR aracılığı ile daha kolay temin edebilmektedirler (İŞKUR, 2020b: 52).

Tablo 2.2'de açık işlerin sosyal durumuna göre dağılımına bakıldığında yıllar itibariyle, engelli, eski hükümlü ve terörle mücadelede yaralananlar için alınan açık iş taleplerinde 2018 yılı haricinde sürekli bir düşüşün olduğu görülmektedir. 2017 yılında istihdam seferberliğinin bir yansıması sonucu 2018 yılında sayılan bu kesimde açık iş talebi artmıştır. 2019 yılında tüm kesimler için açık iş sayısında azalış görülürken takip eden 2020 yılında Covid-19 salgın hastalığının etkisini daha çok hissettirmesi ile birlikte bu azalış devam etmiştir. 2021 yılında ise, salgın sürecinin devam etmesiyle birlikte 1 milyon 864 bin 131 açık iş talebi alınmıştır. 2022 yılında ise sayılan tüm kesimler için açık işlerin artış sergilediği görülmektedir.

Tablo 2.2. Açık İşlerin Sosyal Duruma Göre Dağılımı

Açık İşler				
Yıllar	Toplam	Normal	Engelli	Eski Hükümlü ve TMY*
2013	1.481,196	1.351,144	127,991	2.061
2014	1.735,892	1.599,502	135,197	1.193
2015	2.043,256	1.935,939	106,701	616
2016	2.105,436	2.012,883	91,987	566
2017	2.691,257	2.605,708	85,129	420
2018	2.393,986	2.298,758	92,334	2.894
2019	2.152,048	2.087,395	63,665	988
2020	1.406,141	1.371,950	33,573	618
2021	1.923,951	1.864,131	59,592	228
2022	2.315,250	2.225,920	87,215	2.115

Kaynak: İŞKUR, iskur.gov.tr (Yazar tarafından derlenmiştir)

*Terörle mücadelede yaralananlar.

2.5. Açık İşlerin Sektörel Dağılımı

İstihdamı artıran açık işlerin sektörel dağılımı, ülkenin ekonomik yapısını ve gelişmişlik düzeyini açıklamada önemli yere sahiptir. Çünkü açık işler, ekonomi için üretimin ve istihdamın artması anlamına gelir. Dolayısıyla, açık işler büyüme potansiyelinin bir göstergesidir. Sağlıklı bir işgücü piyasasının oluşmasında açık işlerin doldurulması gibi işsizliği azaltacak politikaların geliştirilmesi istihdama katkı sağlayacaktır.

Tablo 2.3'te açık işlerin sektörel dağılımı incelendiğinde, 2013 yılında tarım sektöründe 11 bin 463 olan açık iş sayısı 2017 yılına gelindiğinde bu sayı 18 bin 747'ye yükselmiştir. Sanayi sektöründe açık iş sayısı 2013 yılında 656 bin 341 iken 2017 yılında 1 milyon 143 bin 378'e çıkmıştır. İnşaat sektöründe 2019 yılı itibarıyla açık iş talebi alınmaya başlanmıştır. Hizmet sektöründe ise açık iş sayısı 2013 yılından itibaren hızlı bir ivme kazanarak 2017 yılına gelindiğinde yaklaşık iki katına çıkmıştır. 2013 yılında hizmetler sektöründe 813 bin 392 olan açık iş miktarı 2017 yılında 1 milyon 529 bin 132'ye yükselmiştir. Türkiye'de açık işlerin hizmetler sektöründe daha fazla yoğunlaştığı görülmektedir. Türkiye'de sanayi sektörünün gelişmesiyle birlikte açık işlerin hizmetler sektöründe gelişmeye başladığı görülmektedir. İstihdam seferberliğinden kaynaklı olarak tüm sektörlerde en fazla açık iş talebinin alındığı 2017 yılında alınan açık iş taleplerinin tamamının karşılanamadığı görülmektedir. 2017 yılında hizmet sektöründe 1 milyon 529 bin 132 kişilik, sanayi sektöründe 1 milyon 143 bin 378 kişilik açık iş talebi alınırken tarım sektöründe toplam 18 bin 747 kişilik açık iş talebi alınmıştır. 2020 yılında Covid-19 küresel salgını ve diğer nedenlerden dolayı açık iş sayılarında düşüş yaşanırken 2021 yılında tüm sektörlerde açık iş sayıları artmaya başlamıştır. Bu artış 2022 yılında tarım sektörü hariç diğer tüm sektörlerde devam etmiştir.

Tablo 2.3 Açık İşlerin Ana Sektörlere Göre Dağılımı

Yıllar	Açık İşler				
	Toplam	Hizmet	Sanayi	İnşaat	Tarım
2013	1.481,196	813.392	656.341	-	11.463
2014	1.735,892	995.584	726.528	-	13.780
2015	2.043,256	1.183,933	846.969	-	12.354
2016	2.105,436	1.241,928	850.709	-	12.799
2017	2.691,257	1.529,132	1.143,378	-	18.747
2018	2.393,986	1.334,582	1.040,872	-	18.532
2019	2.152,048	1.152,575	787.057	195.955	16.461
2020	1.406,141	637.239	627.156	128.538	13.208
2021	1.923,951	868.019	887.155	148.482	20.295
2022	2.315,250	1.137,667	995.198	163.287	19.098

Kaynak: İŞKUR, iskur.gov.tr (Yazar tarafından derlenmiştir)

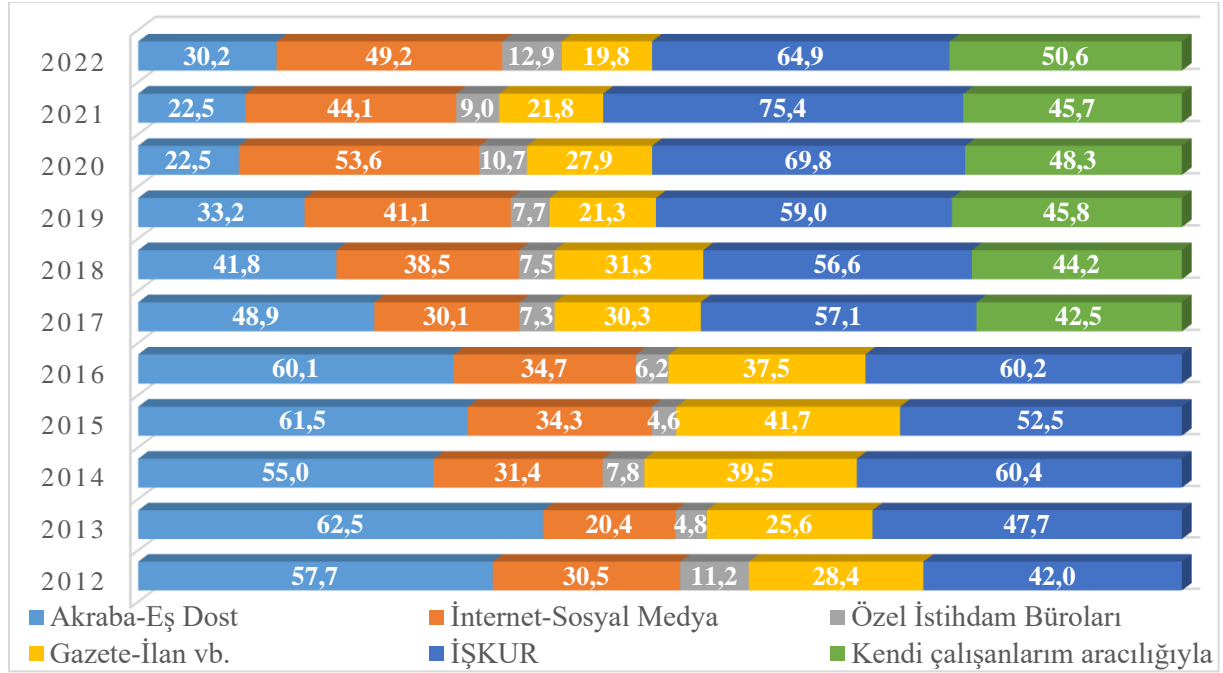
2.6. Açık İşlerin Arama Kanallarına Göre Dağılımı

İşgücü piyasasında işverenler, açık iş taleplerini değişik kanallar yoluyla duyurmakta ve aynı kanallar ile talep ettikleri işgücünü istihdam etmektedirler. İş arayanlar ve işverenler aşağıda yer alan iş arama kanallarını kullanarak istek ve durumlarına en uygun işi ve işçiyi bulmaya çalışırlar. İş ve işçi arama kanallarını aşağıdaki şekilde sıralamak mümkündür (Erdoğan, 2011: 446):

- Gazete, dergi, radyo ve televizyon,
- İŞKUR,
- İnternet siteleri,
- Özel istihdam büroları,
- Aile, eş – dost ve akrabalar,

İşverenler, çeşitli arama kanallarını kullanarak açık işlerini ilan ederken aynı kanallar ile işgücünü istihdam etmektedirler. Grafik 2.2'de işgücü piyasasının talep tarafını oluşturan işverenlerin açık işler için kullandıkları iş arama kanallarının 2013-2022 yılları itibarıyla kullanılma miktarı oransal olarak karşılaştırılmıştır. 2013 yılında işverenler, akraba-eş dost arama kanalını %62,5 oranında kullanırken bu oran 2016 yılından itibaren düşüşe geçmiştir. Covid-19 salgınının etkin olduğu 2020-2021 yıllarında bu oran %22,5 düzeyine gerilemiştir. İnternet- sosyal medya arama kanalı 2013 yılından 2021 yılına kadar sürekli bir artış sergilediği görülmüştür. 2013 yılında %20,4 oranında kullanılan İnternet- sosyal medya arama kanalı salgın sürecinde %53,6 oranında kullanılmıştır. Gazete-ilan vb. arama kanalı ile Özel istihdam büroları arama kanalı olarak küçük dalgalanmalarla birlikte normal bir

seyir izlemiştir. İŞKUR arama kanalı 2013 yılında %47,7 oranında kullanılırken 2021 yılında bu kanal %75,4 düzeyinde kullanılmıştır. Salgının etkin olduğu 2020-2021 yıllarında en fazla İŞKUR ve sonrasında ise internet-sosyal medya arama kanalının kullanıldığı görülmektedir. Yıllar itibariyle en az kullanılan arama kanalı özel istihdam bürolarıdır. 2013 yılında %4,8 oranında kullanılan özel istihdam büroları arama kanalı 2022 yılında %12,9 düzeyinde kullanılmıştır (İŞKUR, 2022: 46).

Grafik 2.2 Açık İşlerin Arama Kanallarına Göre Dağılımı

Kaynak: İŞKUR İPA Raporu, 2022: 46 (Grafik, yazar tarafından oluşturulmuştur.)

3. AÇIK İŞLERİN KARŞILANMA DURUMU

İŞKUR'un işgücü piyasasında sunduğu hizmetlerden biri de aracılık hizmeti vermek ve eşleştirme işlemini yapmaktır. Uygun işle uygun kişiyi buluşturmaya aracılık hizmeti denilmektedir. İşverenlerin, talep ettikleri işgücü için aradıkları koşullar ile iş arayanların meslek ve niteliklerinin uyum sağlamasına eşleştirme denilmektedir. Eşleştirme sonucu işe yerleştirme faaliyeti gerçekleşir. İŞKUR vermiş olduğu aracılık hizmetiyle eşleştirme ve işe yerleştirme faaliyetlerini yerine getirmektedir (İŞKUR, 2020b: 51). İşgücü piyasasında var olan açık işlerin mevcut iş arayanlar ile karşılanamaması önemli bir sorunu oluşturmaktadır (Ağayev ve Bora, 2012: 24).

Eşleştirmede verimliliğin düşüşüne neden olan uyumsuzlukların bazılarını şöyle açıklamak mümkündür (Christl, 2020: 9);

- İşgücü piyasasında talep edilen ve arz edilen becerilerin farklı olması halinde beceri uyumsuzluğu meydana gelir.
- Açık işler ile işsiz insanlar bir ülkenin aynı bölgesinde bulunmadığı zaman coğrafi ya da bölgesel bir uyumsuzluk meydana gelir.
- İşçiler tarafından iş arama yoğunluğunda bir azalmanın yaşanması, eşleştirme verimliliğini düşürebilir.
- Firmaların işe alım yoğunluğundaki bir azalma, eşleştirme verimliliğinde bir azalmaya yol açabilir.

Açık işler ile iş arayanlar arasında koordinasyonu sağlayan bilgilendirme mekanizmasının geliştirilmesi açık işlerin karşılanmasını kolaylaştıracaktır (Keskin ve Şen, 2010: 202). İşgücü piyasasında işgücüne katılım oranında meydana gelen artış aynı zamanda açık işler ile işsizlerin eşleştirme etkinliğini artırmaktadır (Tokatlıoğlu, 2016: 102). İşgücü piyasasında var olan aksaklıklardan biri de çok sayıda açık işlerin olmasına rağmen o kadar da işsiz ve iş arayanın bulunmasıdır (Bilen vd. 2018: 75). İş arayanlar ile açık işler arasında yaşanan uyumsuzluğun nedenlerinden birisi de iş arayan kişilerin sahip oldukları nitelikler ile açık işlerin gerektirdiği niteliklerin farklı olmasıdır.

Tablo 3.1’de 2013-2022 döneminde yıllar itibariyle İŞKUR’a kayıtlı işsiz, kurumun aldığı açık işler ile işe yerleştirme sayıları yer almaktadır. 2001 yılında yaşanan ekonomik krizi takip eden 2002-2003 döneminde kayıtlı işsiz, alınan açık iş ve işe yerleştirme sayılarında düşüş yaşanmıştır. 2012 yılında 4 bin iş ve meslek danışmanı İŞKUR bünyesinde istihdam edilerek iş ve meslek danışmanlığı hizmetlerinin daha aktif hale getirilmesiyle birlikte hem açık iş sayılarında hem de işe yerleştirme sayılarında gözle görülür bir artış yaşanmıştır. Bu bağlamda, 2012 yılında 991.804 olan açık iş sayısı 2013 yılında 489.392 artarak 1.481.196 olmuştur. 2013 yılından 2017 yılına kadar geçen süre zarfında alınan açık iş ve işe yerleştirme sayıları yaklaşık iki kat artmıştır. Açık işlerde bir önceki yıla göre en büyük artışın 2017 yılında gerçekleştiği görülmektedir. İstihdam seferberliğinin ilan edildiği 2017 yılında, verilen teşvik ve desteklerin işgücü piyasasına olumlu yansımaları sonucu toplam 2,691,257 açık iş talebi alınmıştır. 2001 yılından 2019 yılına kadar geçen sürede alınan açık iş sayısı dokuz kat artarken aynı süre içerisinde işe yerleştirme sayısı ise yedi kat artmıştır. 2019 yılında 2,152,048 açık iş talebi alınırken aynı yılda 1,490,276 kişi işe yerleştirilmiştir. Her iki değişken arasındaki farkı oluşturan 661.772 açık işin doldurulamadığı görülmektedir. Yani eşleştirme sorunu yaşanmıştır. Eşleştirme sorununun nedeni ise ya işverenlerin taleplerini karşılayacak nitelikli iş gücünün bulunmaması veya iş arayanların daha iyi şartlarda iş aramalarıdır. Eşleştirmenin yapılamadığı durumda işverenler İŞKUR’un aktif işgücü programları kapsamında düzenlenen işbaşı eğitim programlarından veya istihdam garantili mesleki eğitim kurslarından yararlanma yoluna giderek ihtiyacı olan işgücünü karşılamaktadır. Covid-19 salgınının işgücü piyasası üzerindeki olumsuz etkisinin fazlasıyla hissedildiği 2020 yılında açık iş ve işe yerleştirme sayılarında büyük bir düşüş yaşanırken 2021 yılında tekrar artmaya başlamıştır. Yaşanan artışa rağmen 2019 seviyesine ulaşamamıştır. 2022 yılında hem açık iş sayısı hem de işe yerleştirme sayısı artmaya devam etmiştir.

Tablo 3.1 Açık İş ve İşe Yerleştirme Faaliyetleri (2013-2022)

Yıllar	Açık İş		İşe Yerleştirme		Toplam
	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	
2013	1.481.196	466.155	205.423	671.578	
2014	1.735.892	478.839	222.596	701.435	
2015	2.043.256	628.792	260.848	889.640	
2016	2.105.436	542.184	246.949	789.133	
2017	2.691.257	700.039	357.210	1.057.249	
2018	2.393.986	811.871	435.317	1.247.188	
2019	2.152.048	1.001.707	488.569	1.490.276	
2020	1.406.141	579.021	289.723	868.744	
2021	1.923.951	827.851	464.683	1.292.534	
2022	2.315.250	875.341	520.318	1.395.659	

Kaynak: İŞKUR İstatistik yıllıklarından derlenmiştir.

Küreselleşme, gelişen teknoloji, yaşanan göç, yetersiz ücret, demografik yapı, mevcut işler hakkında yetersiz bilgi vb. nedenler becerilerin yanlış eşleşmesine sebep olmaktadır. Sayılan bu nedenler aynı zamanda arz ve talebin değişimine de sebep olmaktadır. Bireysel açıdan işsizlikle mücadelede en etkin yollardan biri kişisel becerileri geliştirmek ya da yeni beceriler edinmektir. Bireysel ilgi, bilgi ve yeterliliklerinin gelişmesi bireyin istihdamına katkı sağlayacaktır.

Tablo 3.2’de görüldüğü üzere işverenler, açık iş talebinde bulunurken istihdam edecekleri kişilerde aradıkları ilk on beceri ve niteliğin yanı sıra işine özen gösteren, güvenilir, uyumlu, ileri görüşlü, iletişim becerilerine sahip, verilen ücrete kanaat eden, on parmağında on marifete sahip kişileri tercih etmektedirler.

Tablo 3.2 Açık İş Taleplerinde İstenen Beceriler

Beceriler	
1	Yeterli düzeyde mesleki/teknik bilgiye ve tecrübeye sahip olmak
2	İş tecrübesine sahip olmak
3	İletişim ve ifade yeteneğine sahip olmak
4	Fiziki ve bedensel yeterliliğe sahip olmak
5	Takım çalışmasına uyum sağlamak
6	Sorun çözme ve inisiyatif alabilme
7	Analitik düşünebilme
8	İkna kabiliyetine ve pazarlama gücüne sahip olmak
9	Bilgisayar kullanma
10	Yabancı dil bilmek

Kaynak: İŞKUR, 2022: 44

İşgücü piyasasında arz tarafının (işçiler) özellikleri kadar talep tarafını oluşturan işverenlerin özellikleri ve işe alım uygulamaları da önem arz etmektedir. Açık iş taleplerinin karşılanamamasının temel nedenlerinden biri de işveren ve iş arayan beklentileri arasındaki uyumsuzluktan kaynaklanmaktadır. Bu uyumsuzluk arz tarafı olan iş arayan ile açık iş talebinde bulunan işverenin beklentilerinin farklı olmasından ve her iki tarafın kusurlarından kaynaklanmaktadır. Açık iş taleplerinin karşılanmasında işveren ile iş arayan arasındaki uyumsuzluğun nedenleri Tablo 3.3'te yer almaktadır.

Tablo 3.3 Açık İş Taleplerinin Karşılanamamasının Nedenleri

İş Arayandan Kaynaklı	İşverenden Kaynaklı
Gerekli mesleki beceri/nitelik eksikliği	Üst düzeyde yetenek ve beceri talebi
Yeterli iş tecrübesine sahip olmama	Deneyim ve tecrübe aranması
Talep edilen ücretin yüksek olması	Fazla çalıştırma ve düşük ücret
Çalışma ortam ve şartlarının beğenilmemesi	Yetersiz kurumsallaşma
Vardiyalı çalışmanın tercih edilmemesi	Vardiyalı çalıştırma talebi
İş beğenmeme	Kayıt dışı istihdam(Sigortasız çalıştırma)
Yol, Yemek vb. Sosyal hakların beğenmeme	Yol, Yemek vb. Sosyal hakların yetersizliği
İş arama kanallarının kullanılmaması	İş arama kanallarının kullanılmaması

Kaynak: İşgücü piyasası araştırmalarından yararlanılarak yazar tarafından derlenmiştir.

İşverenlerce talep edilen nitelikler ile işgücünün sahip olduğu nitelikler arasında farklılıkların olmasına uyumsuz eşleşme denilmektedir. İşgücünün arz ve talebi arasında meydana gelen uyumsuzluk eşleşmeyi engellerken aynı zamanda açık işlerin karşılanamamasına, istihdamın azalmasına ve işsizlik oranlarının artmasına neden olmaktadır.

Uyumlu bir eşleşmenin sağlanması için ilgili politikaların geliştirilmesi, desteklenmesi ve büyüme potansiyelinin bir göstergesi olan açık işlerin artırılması gerekir. Türkiye’de yaşanan ekonomik krizler ve iktisadi olaylar nedeniyle işyerlerinin küçülmesi veya kapanması, ihracatta ve yatırımlarda düşüş yaşanması, vergi ve sigorta primlerinin ödenmesinde güçlük çekilmesi ve sanayi sektöründe rekabet gücünün azalması gibi nedenler açık işlerin oluşmasını olumsuz etkilemektedir. Benzer şekilde bölgesel geri kalmışlık, sermaye yetersizliği, bürokraside yaşanan yoğunluk, niteliksiz işgücünün fazla olması, mesleki eğitim ile işgücünün uyumsuzluğu gibi faktörler de açık işlerin oluşmasını engellemektedir. Sayılan bütün bu nedenler işgücü piyasasında açık işlerin sayısını azaltırken yeni iş alanlarının oluşturulmasını da engellemektedir. Özel sektörde işverenlere yönelik teşviklerin ve kolaylıkların sağlanması yeni istihdam alanlarının oluşturulmasına, açık işlerin ve dolayısıyla istihdamın artmasına katkı sağlayacak ve işsizlik oranlarını düşürecektir.

Dünya genelinde küresel bir krize neden olan Covid-19 salgını, ekonomide belirsizliklerin yaşanmasına ve emek piyasasında talebin daralmasına neden olurken açık işlerin artmasını ve istihdamın korunmasını zorlaştırmıştır. Ekonomide yaşanan belirsizlikler işgücü piyasasında açık iş oranını olumsuz etkilerken, ekonomideki iyimser havanın esmesi ile birlikte iş beklentilerinde iyileşmeler olması durumunda açık iş oranları artacak ve işsizlik oranları azalmaya başlayacaktır.

4. SONUÇ ve ÖNERİLER

Ekonomide durgunluk/daralma yaşanması durumunda açık iş sayısı düşerken ekonominin canlandığı/genişlediği dönemlerde ise açık işler artar. Dolayısıyla, güçlü bir ekonomiye ve ekonominin kaynaklarının etkin kullanılmasına ihtiyaç vardır. Ülke ekonomisinde sanayileşmenin gelişmesiyle birlikte üretimin artmasına bağlı olarak artan açık işler işgücü piyasasının önemli bir göstergesidir. Uzun dönemde işsizliği azaltan açık işlerin ülkenin ekonomik büyümesinde, kalkınmasında ve işsizlik sorununun çözümünde etkin bir rolü vardır. Açık işlerin artması istihdamın artmasına ve işsizliğin azalmasına katkı sağlamaktadır. Ancak, yaşanan ekonomik krizler ve iktisadi olaylar nedeniyle işyerlerinin kısmen küçülmesi veya kapanması, ihracatta ve yatırımlarda düşüş yaşanması, vergi ve sigorta primlerinin ödenmesinde güçlük çekilmesi, teşvik ve desteklerin yetersiz kalması, sanayi sektöründe rekabet gücünün azalması, bürokraside yaşanan yoğunluk, teknolojide meydana gelen hızlı değişimlere mesleki eğitim ve iş gücünün uyumsuzluğu gibi nedenler işgücü piyasalarını olumsuz etkilemektedir. Yaşanan bu olumsuzluklar, üretim ve talep yetersizliğine, istihdam sağlayan açık işlerin azalmasına neden olmaktadır. Türkiye’de, istihdamı sağlayan açık işlerin sayısını artırmak amacıyla geliştirilen öneriler şöyle sıralanabilir:

1-) Aktif iş gücü piyasası programları kapsamında mesleki eğitim kurs ve işbaşı eğitim programlarının nitelikli, dijital becerilere sahip ve işgücü piyasasının taleplerine cevap verecek donanımlı işgücünü yetiştirecek şekilde düzenlenmesi üretim faktörlerinden olan emeğin etkin ve verimli hale gelmesini sağlarken işverenlerin açık iş taleplerini artıracaktır.

2-) İşverenler ile iş arayanları çevirim içi ortamda buluşturan, işverenlerin kendini tanıtılabileceği, iş arayanlarla canlı mülakat yapabileceği, iş arayanların canlı olarak etkinliklere katılabileceği sanal istihdam fuarlarının nicelik ve nitelik olarak etkin hale getirilmesi açık iş taleplerini artıracaktır. Bu bağlamda, üniversite, sanayi ve İŞKUR işbirliği kapsamında sanal istihdam fuarlarının geliştirilmesi, yaygınlaştırılması ve işverenlerin katılımlarının sağlanması açık işlerin oluşmasına katkı sağlayacaktır.

3-) Çalışma hayatında istihdamın önünde engel teşkil eden bürokratik süreçlerin ve işlemlerin azaltılması, formalitelerin kaldırılması, izin ve yetkilerin kolaylaştırılması önem arz etmektedir. Bu bağlamda, sanayinin yoğunlaştığı bölgelerde hizmet sunumunun daha hızlı ve etkin olması için SGK, İŞKUR, Maliye, KOSGEB, Kalkınma ajansı ve Belediye gibi hizmet birimlerinin birer hizmet noktası oluşturulmalıdır. Söz konusu bu kurumlar arasındaki koordinasyon güçlendirilmeli ve teşvik edici bir yaklaşımla hizmet verilmelidir. İstihdam odaklı yatırım ve üretim faaliyetleri esas alınmalı ve desteklenmelidir. Kamu hizmetlerinde kalite, hız ve şeffaflık öncelikli olmalıdır. Bu durumda, işletmeler, işverenler ve yatırım yapmak isteyen yeni girişimciler kendilerine sunulan bu hizmetlerden faydalanırken istihdam sağlayan açık işlerin artmasına katkı sunacaklardır.

4-) Çalışma hayatında, işgücü maliyetlerinin düşürülerek özel sektör kapsamındaki işyerlerine teknoloji desteği, enerji desteği, hammadde temini, teknik danışmanlık hizmeti, işyeri için düşük fiyatlar ile arsa temini, kredi imkânı, vergi ve sigorta primi indirimi gibi teşviklerin ve kolaylıkların yeterli düzeyde sağlanması halinde istihdam sağlayan açık iş talepleri artacaktır.

5-) Ekonomik açıdan geri kalan bölgelerde devlet, her bölgenin sahip olduğu potansiyelleri göz önünde bulundurarak, iş adamlarına kendi bölgelerinde yatırım yapmaları halinde sermaye, enerji, ulaşım, vergi indirimi gibi teşvik ve destekleri sağlamalıdır. İş adamlarının kendi bölgelerinde yatırım yapmaları halinde istihdam sağlayan açık işler artacaktır.

6-) İşgücü piyasasında yer almak isteyen girişimcilere istihdam odaklı projelerin geliştirilmesi ve uygulanması konusunda işveren danışmanları tarafından devletin sunduğu teşvikler, kurs programları, işbaşı eğitim programları ve SGK prim destekleri gibi konularda gerekli bilgilendirmenin yapılması halinde daha fazla işsiz istihdamını sağlayacak açık işlerin artmasına katkı sunacaktır.

7-) İstihdam seferberliğinin ilan edildiği 2017 yılında verilen teşvik ve desteklerin işgücü piyasasına olumlu yansımaları sonucu İŞKUR tarafından toplam 2.691.257 açık iş talebi alınmış ve 1.057.249 kişi işe yerleştirilmişti. İşsizliğin yoğun yaşandığı dönemlerde kamu ve özel sektörde yer alan işverenler birlikte hareket ederek istihdam seferberliği ilan etmeleri halinde açık iş talebinde artış yaşanacaktır.

8) Çalışma hayatında, ihracata yönelik kalkınma stratejilerinin geliştirilmesi, istihdam sağlayan işletmeler üzerindeki vergi yükünün hafifletilmesi, toplu iş sözleşmelerinin, yasal düzenlemelerin, sosyal politikaların, bilginin ve teknolojinin işgücü piyasasını desteklemesi halinde istihdam sağlayan açık işler artacaktır.

KAYNAKÇA

- Ağayev, S., & Bora, A. (2012). Türkiye İçin Beveridge Eğrisi ve Emek Piyasası Üzerine Bir İnceleme. *Finans Politik ve Ekonomik Yorumlar*, (565), 23-23.
- Bilen, Ö., Bilen Kazancı, L., & Doğan, İ. (2018). Türkiye İşgücü Piyasasında Arama ve Eşleştirme Modeli. *Sayıştay Dergisi*, (108), 73-97.
- Christl, M. (2020). A Beveridge Curve Decomposition for Austria: Did the Liberalisation of the Austrian Labour Market Shift the Beveridge Curve? *Journal for Labour Market Research*, 54(1), 7.
- Erdoğan, N. (2011). *İş ve Meslek Danışmanlığı. İş ve Meslek Danışmanları Derneği*. (Birinci Baskı), Altan Özyurt Matbaacılık.
- İrdem, E. (2018). Açık İş İstatistiklerinin Önemi ve Hesaplanma Yöntemi. *Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü İstihdamda 3İ Dergisi*, (28), 106-109.

- Keskin, A. & Şen, H. (2010). *Beveridge Eğrisi: Teori ve Türkiye Uygulaması*. TİSK Akademi, (II), 199-219.
- Öz, V. (2013). *Açık İş Oranının Seçilmiş Avrupa Birliği Üyesi Ülkelerde Hesaplanma Yöntemi ve Türkiye için Alternatif Bir Metodoloji Önerisi*. [Uzmanlık Tezi], Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Tokathoğlu, İ. (2016). Küresel Kriz Öncesi ve Sonrası Dönem için Türkiye'nin Beveridge Eğrisi Tahmini. *Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 34(3), 73-105. DOI: 10.17065/huniibf.259130
- İŞKUR, (2012). *İstatistik Yıllığı*. Türkiye İş Kurumu.
- İŞKUR, (2020a). *İşgücü Piyasası Araştırması Türkiye Raporu*. Türkiye İş Kurumu.
- İŞKUR, (2020b) *İl İstihdam ve Mesleki Eğitim Kurulu Faaliyet Raporu*. Türkiye İş Kurumu.
- İŞKUR, (2021). *İşgücü Piyasası Araştırması Türkiye Raporu*. Türkiye İş Kurumu.
- İŞKUR, (2022). *İşgücü Piyasası Araştırması Türkiye Raporu*. Türkiye İş Kurumu.